

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ КООРАП КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

925 чылда үндөйлөткөн
1951
ИЮЛЬ
7
СУББОТА
№ 133 (2307)
ӨРТӨЗ 20 КӨП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

Тыва автономнуг областың бүгү комбайнерларына болгаш комбайн агрегаттарының ажилдакчыларына (1 арын).
ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ: О. Назын-оол.—Партия эге организацияларына удуртулганы күштелдирер (2 арын).
Д. Дагба-Доржу.—Мөңгүн-Тайга районда партия өөредилгезиниң түнели (2 арын).
А. Ермолаев.—Башкы (2 арын).

Тандынын Ленин аттыг колхозта (3 арын).
В. Гаврилюк.—Пальмиро Тольятти (3 арын).
Кыдаттын компартиясының 30 чыл оюн байырлааны (4 арын).
Иранның нефти үлетпүрүн национализиастар дугайында (4 арын).
Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Мурнакчы комбайнерларның эгелекчи саналын механизаторлар изии-биле деткип турар

Бистин областың мурнакчы комбайнерлары чаа дүжүт ажаап алышыккыны кыска хуусаада, чидиринг чокка чорудары дээш, бүгү-ле бар курлавырларны болгаш машиналарны эң эки бүдүрүкчүлүг ажыглаары дээш, бүдүрер ажилдын хүн нормаларын күүседир болгаш ажыра күүседир дээш, тараа ажаап алышыккынын үезинде комбайн бүрүзүнүн хүнде эң хөй тарааны бастыраары дээш Тыва автономнуг областың бүгү комбайнерларына болгаш комбайн агрегаттарының ажилдакчыларына кыйгыртыны бо хүнгү солунда парлар үндүргөн.

Бистин чурттан алдарың комбайнерлары социалисттер Төрөөн чурттуң күчүдүлгүнүн өз ыңайгы чечекте-линишин быжыглаарына, колхозтарның болгаш совхозтарның ховуларында канчаар-даа аажок элбикшилдиг бедик дүжүтүү боттарының эрес-лидин күш-ажылчы көдүрүлүшкүнү-биле чедип алырына Төрөөн чурттан алдар-сурагың патриоттары болуп турар.

Машина-трактор станциялары болгаш машина-мил ажилының станциясы база совхозтар коммунисттер партияның, совет чазактың, улуг Сталиниң хүн-бүрү мога-шылгач чок сагыш салышыккынын ачы-хавыяазы-биле дыка хөй санның чаа конструкциялы боду чоруур комбайннар болгаш ховунуң кожудда-лыг корабдыри-биле чепселгенен. Ол болза, тараа культураларын кыска хуусаада бедик шынарлыг болгаш биче-даа чидиринг чокка ажаап алырын хандыраар.

Дүжүт ажаап алышыккынын төп черин нарын машиналарын чорудуп турар комбайнерлар, комбайн агрегаттарының ажилдакчылары ээлеп турар. Оларның күженишикниң күш-ажылдында, нарын техниканы шингээдил алганында дүжүтүү чогуур өйүндө чидиринг чок ажаап алыры хамааржыр. Бистин улуг баштычывыс болгаш башкывыс эш Сталин 1935 чылда эр, херээжен комбайнерларның чөвүлел хуралына бодунуң төөгүлүг чугаазына комбайна бедик үнелдиг берген. Комбайнның ажык-дузазы болза, дүжүтүү чогуур өйүндө ажаап алырына дузалары болур. Ол болза, кончуг улуг болгаш эң чугула ажык-херек болур, эштер. Ындыр-даа болза, комбайнның ажык-дузазы оң-биле кызыгаарлатынмас. Оон ынай оон аажок улуг чидиринглерден бисти ол чыйладып турар — деп эш Сталин чугаалаан.

Бистин обласка эрткен чылын комбайннарга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү бедиринг чедип ап, комбайнер бүрүзү бүдүрер ажил нормазын чүгле күүседир эвес, ханын аракта ажыра күүседирин херек кырынга көргүскөн. Ол мурнакчы комбайнерлар бо чылын бедиктел хүлээлгелерни ап, чурттан комбайнерларын кыйгыртыны деткивишаан областың бүгү комбайнерлары болгаш комбайн агрегаттарының ажилдакчылары социалисттер чарышка калбаа-биле кирерин кыйгыртынар.

Танды районда Бай-Хаак МТС-тин комбайнеры Александр Бобков — «Сталинец — 6» деп комбайн-биле 1000 гектар тараа культураларын ажаап ап, хүнде-ле 33,5 гектарны кестирер болгаш 15.000 центнер тарааны бастырышаан, 10 дугаар хүн бүрүзүнне камнап алган кывар чүүлү-биле ажилдаарын хүлээнген. Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнеры эш Бюрбю — «Сталинец — 6» деп комбайн-биле хүн-бүрүдө 35 гектар тарааны ажаап алыр болгаш 800 гектар тарааны ажаап алыр болгаш, 12.000 центнер тарааны бастыраарын хүлээнген. Ол ышкаш хүлээлгелерни Би-Хем МТС-тин комбайнеры эш Лопатин, Сарыг-Сеп МТС-тин комбайнеры эш Мурыгин, Кызыл МТС-тин комбайнеры эш Кипко олар тус-тус алганнар.

МТС-териниң, совхозтарның, көдээ ажил-агыл органнырның удурткучулары, дүжүт ажаап алырына комбайн бүрүзүн эки шынарлыг белеткеп, агрегаттары квалификациялы каадырлар-биле хандырып, машиналарын ийи элдег-биле үзүктел чок ажилдаарын чедип алыр. ВКП(б) райкомнары, райкүомнары, районнарын көдээ ажил-агыл килдистер, оон тускай эртемнигер комбайнерларның шак графинин, дүжүт ажаап алырының планын, маршрутту тодаргай тургузарына бүгү тала-биле боттук дузазы чедирери эң чугула сурулга болур.

МТС-териниң, совхозтарның болгаш колхозтарның партия организацияларының сонгаарладып болбас сурулгазы болза, комбайнның агрегат бүрүзүн мергежилдиг, хынатынган четчир санның кижилер-биле хандыраар күш-ажылдың организациязын шың тургузары, комбайнерларның амырдыл чурттаалгазын экинчидери, комбайн агрегаттарына партия-ки-организастыг болгаш политик-массала ажилдаарын организациястаар эң эки агитаторларын чорудуп тургаш, дүжүт ажаап алышыккынын белеткелин болгаш ону дүрген чорударын база күрүнеге бир дугаар хүлээлге-тараа дужаалгазын күүседирин хандыраар болур.

Совет Тываның комбайнерлары! Машиналар биске чүпү-ле берип шыдаар болдур, ону шуптузун бүрүн ажыглап алылынар. Комбайнерлар болгаш комбайн агрегаттарының ажилдакчылары дүжүт ажаап алышыккыны үлегерлиг белеткеңер, ажаап алышыккыны бедик денге-ле большевикчи эртерин чыгарып чок. Партия организацияларының сурулгазы — механизаторларның эгелекчи саналдарын баштап, мурнакчы эртериниң болгаш дуржулгаларынын шингээдил алырына удуртулганың арталарын болбаазыраптайдып, трактор бригадаларының, комбайн агрегаттарының ажилыны ханы кирип, боттук удуртулга-биле хандыраар тергин чугула.

Дүжүт ажаап алышыккынын чедиринг чорудары болгаш күрүнеге тараа дужаалгазынын планын күүседир — бистин чуртка коммунисттиң тиңелгелиг херээжин тургузушкунуң чаа салышкын болур.

Танды районда Бай-Хаак МТС-тин комбайнеры Александр Бобков — «Сталинец — 6» деп комбайн-биле 1000 гектар тараа культураларын ажаап ап, хүн-бүрүдө 33,5 гектардан эвээш эвести бүдүрерин хандыраар. 15.000 центнер тарааны бастырып алыр. 10 дугаар хүн-бүрүзүн камнап алган кывар чүүлү-биле ажилдаар.

Тыва автономнуг областың бүгү комбайнерларына болгаш комбайн агрегаттарының ажилдакчыларына

ЭРГИМ ЭШТЕР!

Механизаторлар, колхозчулар, бистин областың көдээ ажил-агылның бүгү ажил-ишчилери, бо чылдың чазанында бедиктен социалисттер чарышты күүседиринге күженишикни кирибишаан, көдээ ажил-агылның бүгү культураларында бедик дүжүтүү алырынга быжыг суурну тургускан болгаш амгы үеде тарааны ажаалгазын чедиринг чорудуп турар. Ам бедик дүжүт ажаап алырының демиселинин эң харысалгалыг болгаш шиттирлиг үези — дүжүт ажаап алышыккыны чоокушуп турар.

Улус ажил-агыл эң чугула ажыра-дузалыг бо кампаныны кыска хуусаада, чидиринг чок болгаш үлегерлиг эртеринге бисте бүгү аргалар бар. Тываның экономиказының болгаш культуразынын моон сонгаар дүрген көдүрүлүшкүнүн дугайында партияның, чазактың, эш Сталиниң бодунун улуг сагыш салышыккынын ачы-хавыяазы-биле бистин областың көдээ ажил-агылы мурнакчы техника-биле канчаар-даа аажок өзүп турар хемчээлин-биле чепселгенен. Колхозчу болгаш совхозчу ховуларда тергин чергениң комбайннары, оон иштинде боду чоруур болгаш өске-даа ажаап алышыккыны машиналары ажилдап турар. Тараа культураларының дыка хөй кезин комбайннар-биле ажаап алдынар.

Бо нарын машинаның ажык-дузазын эш Сталин дыка долузу-биле көргүскөн. 1935 чылда комбайнерларны кыйгыртышаан, эш Сталиниң чугаалааны болза:

«Комбайнның ажык-дузазы болза, дүжүтүү чогуур өйүндө ажаап алырына ол дузалар. Ол болза, кончуг улуг болгаш чугула херек болур, эштер. Комбайнның ажык-дузазы оң-биле кызыгаарлатынмас. Оон ынай оон ажык-дузазы болза, канчаар-даа аажок улуг чидиринглерден бисти ол чыйладып турар».

Эштер Силер-биле кады бистерге эң улуг харысалга оонажып турар. Бистин ажилывыстан бис бодувустун амгы үдеги машиналарывыстан күчүзүн кайы хире бүрүн ажыглаарывыстан ажаап алышыккы кампанызының чедиринг чоруду хамааржыр.

Бүдүрер ажилдың хүн болгаш сезон нормаларын ажыра күүседирин механизатор бүрүзү чедип ап болурун чурттан мурнакчы комбайнерларның дуржулгазы көргүзүп турар. Ону чедип алдырда чангыс чүүл херек — күрүнең бүрүзү берген байлакшылды техниказын долузу-биле бүрүн болгаш шың ажыглаары болур. Курлавырларны ажыглаарына үндөйлөтүш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү бедиринг дээш демиселишаан, комбайн-биле тараа ажаап алырын бедиринг, ону дүргедирин, чидиринглерин кызыраарын чедип ап шыдаар бис, а ыңчангаш, Төрөөн чуртка хөй тарааны бээр. Ону чедип алыры — бистин патриотчу херээви болур.

Дүжүт ажаап алышыккыны кыска хуусаада чидиринг чокка чорудары дээш, бүгү курлавырларны хөй хемчээлин-биле ажыглаары дээш, машиналарны эң эки ажыглаары дээш, бүдүрер ажилдын хүн нормазын күүседир болгаш ажыра күүседир дээш, тараа ажаап алышыккынын үезинде комбайн бүрүзүнүн хүнде эң хөй тарааны бастыраары дээш бистин чурттан эң эки комбайнерлары чурттан бүгү комбайнерларына болгаш комбайн агрегаттарының ажилдакчыларына калбак социалисттер чарыштын кыйгырын үндүргөн. Олар боттарының болгаш агрегаттарда боттарының ажилдакчыларынын адынын мурунунда бедиктен социалисттер хүлээлгелерин алган.

Совет Тываның комбайнерлары! Бистин чурттан комбайн-биле тараа ажаап алыр мастерлериниң патриоттук эгелекчи саналдары деткилинер! Тараа ажаап алышыккынын эң хөй хуусаада, чидиринг чокка чорудары дээш, боттарывыстың машиналарывысты үлегерлиг белеткээри дээш социалисттер чарышка шуптуус чангыс кижилер кызылынер!

Чурттан мурнакчы комбайнерларын кайгамчыктыг инициативазын деткивишаан, бис тараа ажаап алышыккынын эң эки организациялары-биле сүмележил, дуржулгаларывысты солушпушаан, моон адаанда социализмг хүлээлгелерин боттары выска алдывыс:

А. Д. БОБКОВ (Танды районда Бай-Хаак МТС). «Сталинец—6» деп комбайн-биле 1000 гектар тараа культураларын ажаап ап, хүн-бүрүдө 33,5 гектардан эвээш эвести бүдүрерин хандыраар. 15.000 центнер тарааны бастырып алыр. 10 дугаар хүн-бүрүзүн камнап алган кывар чүүлү-биле ажилдаар.

А. Д. БОБКОВ — Бай-Хаак МТС-тин комбайнеры;
П. И. УРАКОВ — Бай-Хаак МТС-тин комбайнеры;
И. Г. МЕЖОВ — Би-Хем МТС-тин комбайнеры;
А. С. ЛОПАТИН — Би-Хем МТС-тин комбайнеры;
И. Г. ОСИПОВ — Би-Хем МТС-тин комбайнеры;
П. Х. БАЛЬЧИР-ООЛ — Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнеры;
М. С. БЮРБЮ — Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнеры;
А. Н. КИПКО — Кызыл МТС-тин комбайнеры;
А. Р. ЛЕГКОВА — Сарыг-Сеп МТС-тин комбайнеры;
Д. И. МУРЫГИН — Сарыг-Сеп МТС-тин комбайнеры.

Чөөн-Хемчик районда сизген кезидеги

ЧАДААНА (телефон-биле). Чөөн-Хемчик районун колхозтары болгаш хуу ажил-агыллары бо чылдың сизген кезидеги июль 25-тен эгелеп кирген болза-да, ажилдың темпизин кончуг оожум болгаш организас чок чоруп турар.

Хорум-Даг сумузунда Жданов аттыг колхоз (даргаз эш Кызыл-оол, партия эге организациязынын секретари эш Сотпа) сизгениң массалыг кезидеги июль 1-ден эгелеп кирген. Колхозтун эш Оюу баштаан 45 кижилиг бир бригадасы бир машиналыг, он беш хл кадырлыг ажилдап киргеш, баштайгы хүнде 39 гектар черин сизгени кескен болгаш 450 хөлээн сизгени бөлүп алган. Ол бригадасы эш Санаага баштаган 15 кижилиг комсомолчулар июль 3-те бир сараатты тургусканнар. Ол бригаданы үш силос онгарларын база казып дооскан.

Баян-Тала сумузунда «Октябрь» 30 чыл ою» колхоз (даргаз эш Михайлов, партия эге организациязынын секретари эш Лопсанцап) сизгениң массалыг кезидеги июль 3-те эгелеп кирген. Ук колхозтун эш Менди-Байыр баштаан 30 кижилиг бригадасы баштайгы хүнде 11 гектар черин сизгени кескен болгаш 660 пуд сизгени бөлүп алган. Чадаана «Искра» колхозтун ийи бригадасы бир дугаар хүнде 16 гектар черин сизгени кескен.

Районун колхозтары сизген кезидеги кирген болза-да, ук ажил-

дын темпизин кончуг оожум болгаш организас чок чоруп турар. Хуу ажил-агыллар сизген кезидеги июль 3-ке чедир эгелеп кирбээ. Районда сизген кезер 60 ажыг машиналарын чүгле 18-зи ажилдап кирген. МТС бо чылын сизген ажаап алырының кампанызына кончуг багай белеткедилг ужурашкан. Оон септээн чепсек херекселдериниң шынары кончуг куду болгаш үрүлчү үрелер чоруктарга таваржып турар.

Бир эвес районга партия, совет болгаш көдээ ажил-агыл органныр шиттирлиг хемчеглер ап ажилда-ыс болза, мал чемпи белеткээриниң айтыры районда айылдың мурнунда туруп турар.

А. БИЧЕ-ООЛ.

Тандынын Ленин аттыг колхозта (3 арын).
В. Гаврилюк.—Пальмиро Тольятти (3 арын).
Кыдаттын компартиясының 30 чыл оюн байырлааны (4 арын).
Иранның нефти үлетпүрүн национализиастар дугайында (4 арын).
Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Чаа бажыңнар өзүп турар

Чылдың-на Тээли суурнун бажыңнары улам-на көвүдөп, кудумчулар да чаа-чаа тудуглары кылып турар. Эрткен чылын суурнун төвүндө район Советинин чаа бажыңы туттунган болгаш ам ону ажыглап шагда-ла кириген. Амгы үеде бажыңның дерлигезин чорудуп турар. Бо чылын чеди чыл школаның чаа бажыңның фундаментин салырын дооскан. Чоокта чаа-ла аңаа, куруг турган черде ам тудуг шөлүндө хайнышкынын ажил эгелзэн. Эртеден кезээге чедир ында балды, хирээлерниң даажы үзүлбес.

Тудугуларын мурнунда улуг сурулга салдырган, чүл дээрге, чаа өөредилге чылында тудугну дооскаш, дужаап бээр деп хүлээлге алдыган. Июн 18-те болган тудугуларын аразында кыйгыртыган хүлээлгелерин айтырынын талазы-биле бүдүрүлгө хуралы болган. Көдээ ажил-агыл болгаш колхоз тудуун килдизиниң эргелекчизи эш Сүүр-оол алдыган хүлээлгелерни хуусаа бетинде күүседир-биле бүгү күштерин салырыңче тудугуларын кыйгырган.

Шупту 32 тудугулар ажил нормазын хүнүн-не ажыра күүседирин күзөп турарлар. Хуралга район эмнелгезинин болгаш төп ветеринар участогуң тудугулары база олурушканнар. Школаның тудугулары болза, район эмнелгезинин болгаш ветеринар участогуң тудугуларына дузалар деп шиттир үндүргөн. Оон ынай олар бот-боттарының ажилдарының дуржулгазын солчурун хүлээнгенер. Чаа тудугуларны тудугулары хайнышкыны-биле ажилдап турарлар. Тудугулар боттарынын алган хүлээлгелерин идепкейли-биле күүседип турарлар. Ам кудумчуларны чогаатыган план ээугаар ногаачыдып турар. Тээли суурга бо чазын кудумчуларны болгаш чуртталга бажыңнарын долгандыр ыш тарырынын талазы-биле эвээш эвес ажилдарын чоруткай. Суурнун кудумчулары удавас танытынмас болу бээр.

П. БРАТЧИКОВ, Бай-Тайга районун көдээ ажил-агыл килдизиниң кол агроному.

Колхозтун чаа суурунда Танды районун Элегесте «Победа» колхоз организастатынганда бээр үр үе эртзэн. Өргөн-даа чок турган черде 22 чаа чуртталга бажыңнары, школа, интернат, бүдүрүлгө тудуглары чыскаалдыр туттунган.

Тудуг ажилында эш Чыртак-оолга баштаган 14 кижилер кызыма-кай ажилдап турар. Бо чылын колхозка 8 чуртталга бажыңнарын тудар планын, херек кырында 5 чуртталга бажыңнарын тудуп дооскаш, ажилдап кириген. Ам артан 3 бажыңнарга 1238 ыяшты кезип белеткээн болгаш 3825 манзаны белеткеп алган.

Ыяшты белеткээн чериден колхозтун суурунга чедир Элегесте-хемиче салдадып ап турар. Салдаткай ыяштарын баштайгы 385 хирези колхоз суурунда дүжүртүнгөн.

Тудугуларын иштинде партияның суртаал-массалыг ажилын күштелдирери-биле 3 агитаторларны быжыглаан. Агитаторларын иштинде тудуг бригадирин эш Чыртак-оол эки ажилдап, хүн-бүрүдө номчулгаларын, беседаларын чорудуп, агитху-дустарын үндүрүп, анаа мурнакчыларны болгаш кошкак ажилдыгларны демдегеп турар.

В. ТУМЕТЕЙ.

Хүлээлгезин эки күүседип турар тракторист Улуг-Хем районда Шагаан-Арыг машина-трактор станциязының Баян-Колда дөрт дугаар трактор бригаданың тракторизин эш Ф. Куулар техниканы бодунга эки шингээдил ап, 1951 чылдың чазы тарылгазына болгаш чайгы чер андарарына алган хүлээлгелерин эрестиг күүседип турар. Бо чылын чазы, чайгы болгаш күсүк трактор ажилдарынын үезинде 1000 гектарны андарып болбаазырадыр хүлээлге алгаш, ам 700 гектар ажырап турар болгаш кывар, чаар материалды 300 килограммны камнап алган.

Эш Куулар тракторнун техниктиг ажаалгазын чурум ээугаар чорудуп келгени-биле оон трактору чангыс-даа хүн турбайн ажилдап келген.

М. БЮРБЮ.

Коммунизмин тудугларында

Чаа машиналар

КИЕВ, Украин ССР-ниң эртемнер Академиязының М. Л. Федоров аттыг даг херээжин институту Украинаның шахталар телевилизириниң күрүне институту-биле кады Муриуу — Украин каналдын үнүндө ханы черлер казарының схемаларын ажилдап кылары доозулган. Бо схемаларны ээугаар 70 метр ханы казыларын үзүктел чокка ажилдаар күчү-шылдыг машиналар боттандыраар. Ам Каменец-Подольск областа

торф ажилдап кылырына чедиринг чыгыр хереклетиниң турар транспортну ажыглаары база көрдүнүп турар. 250 метр узун ол күчү-шылдыг механизм болза, үзүктел чокка ажилдавышаан, дүн-хүнде мун-мун тонна довуракты чүдүрүп чорудуп болур. Ындыг транспортну ажыглаар чорук болза, электрокүштүн карылгаларын 20 катаптан ажыра кызыраар.

Хүндүлүг чагыглар

ЖДАНОВ. Июнь 25-те Куйбышев аттыг заводтун металлуртары Цимлянскаяның суг белдириниң тудугуларының хөй бөлүк кислородтук валлоннарын хуусаа бетинде чүдүрүп чоруткан. Коммунизмин улуг тудугларыңче хоорайнын бүдүрүлгелерин чорудуп берип турар продукцияларының 25 дугаар чүүлү болур. Азов далайын эртеринден Волгаже, Донче болгаш Днепрже демир конструкцияларын, хоолайларын, радиаторларын, тудуг мате-

риалдарын болгаш өске хөй чүүлдерин чорудуп турар. Ушкү кварталда дужаар ужурул хундулук чагыгларның чагымы кээп эгелзэн. «Азовсталь» заводтун ажилчынары мун-мун тонна чаа продукцияны чүдүрүп кылырын шингээдил ап, ону бүдүрер ужурул. Металл конструкциязынын заводу Доннун адакы агымында Цимлянская далайже балык эккеп кирериниң тускай шлюзун белеткеп бүдүрер. (СЭТА).

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

БАШКЫ

Партия эге организацияларына удуртулганы күштөлдүрөр

Партиянын район комитети бо чылдын бирги чартында бодунун удуртулганын эге организацияларга экижидер дээш элээн кемчелерини ап чоруткан.

Районун V партия конференциясынын соонда партия эге организацияларынын секретарьлеринин семинарын 4 удаа чорудуп, ол семинарларга партия-политиктиг болгаш партия-организмизм ажилдын кол-кол айтырылганын өөредип эртен семинарларын ВКП(б) райкомунун секретарьлери боттары-биле удуртуп эртирип турган.

Партия эге организация секретарьлеринин мурунуга дуржулга солчур хуралдарын чорударда баш удур белеткеп, ханап, кандыг ажилдын дугайында информация кылырын чорудуп, партия эге организация секретарьлерини сагандырып каар чорук, бот-боттарынын дуржулганын солчурунга дузалыг арганы берип турар.

ВКП(б) райкомунун секретари, килдистер эргелекчилери болгаш райкомунун ажилдакчылары партия эге организацияларына үргүлчү барып, эге организацияларынын ажил планын кылып, партиянын хуралдарына олуржуп, санал сүмөнни кадып, партия эге организацияларынын секретарьлерини кандыг айтырып талазы-биле чүгү билбей турары кеперип, сургалданы кылып турар. ВКП(б) райкомунун штаттан дашкаар инструкторларында болгаш ВКП(б) райкомунун чанында илеткечлер бөлүдүндө практиктиг эң шыраак кижилерин киргизип, оларны райкомунун бюрозунга бадылааш, партия эге организацияларында быгылап тургускан.

Партия райкомунун бюрозунга партия эге организацияларынын секретарьлеринин отчеттарын 5 удаа ажилдын кандыг бир адырын талазы-биле 8 эге организация секретарьлеринин илеткедери динчан. Бо чылдын бир дугаар чартында 10 удаа бир хуралы кылган болгаш аңаа план өзүгаар 25 айтырылганын чугаалашкан. Оон иштинде 5 айтырылганын күсселдезин хынап көргөн. 1951 чылдын январь 25-те «Победа» колхозта партия эге организацияларынын ажилынын дугайында райком бюрозунун доктаанынын күсселдезин хынап көргөш, 1951 чылдын апрель 21-де райком бюрозунга чугаалашкан, ол доктаалды колхозта партия эге организация күсселдезин, «Совет Тываны 5 чыл ою», колхозта Кызыл-Мажалык МТС-те партия организациялары болгаш райода партия эге организациялары ВКП(б) райкомунун бюрозунун мурунда үндүргөн доктаалдарын күсселдезин илерээн.

ВКП(б) райкомунун күсселдезин хынапдазын чорударына ам-даа кол кичээниг салбайн турарын болгаш районун V партия конференциясынын доктаалын чедир күспетпей турарын үстүндө фактылар

тодаргай көргүзүп турар.

ВКП(б) райкомунун партия эге организациясынын секретаринге бир дугаарда сонгуктан практиктиг ажил четпес кижилер-биле ажилды тускайлап чорудуп турар, эртен отчөт сонгудалыг хуралдардан эге организация секретарьлери солуккан болгаш кында мурунда партиянын удуртуп ажилын кылып чорбаан кижилер кирген, оларны өстүрер, ажилга мергежидер сорулга-биле оларнын боттары-биле тус-тус ажилдап турар. «Трудовик» колхозта парторг эш Очур-оол ВКП(б) райкомунун бир дугаар секретари-биле беседасын «мен баштайгы үеде чүгү-даа билбес, ажилды кайын эгээрин чогуу каяа доозарын билбес турган мен, кым кижиги чүгү-ле кылдир чоруп-ла турган мен, сөөлгү үеде өөренип келирме мурунда байдалга көөрге ам ажил меңээ билдинип турар апарган, ыңдыг-даа болза райкомунун ажилдакчылары билсе чедерге ам-даа боттуг дуза бербейн турар» дээн.

ВКП(б) райкомунун чамдык ажилдакчылары ылангыя райком бюрозунун кижигинери эштер Чанзан-оол, Жданин, Седен олар партиянын эге организацияларынын секретарьлеринге дузалажыр, чорана черлеринге партия ажилына экижилге кылып талазы-биле бары-ла киришпейн турар. Бо чылдын июнь 11-де партия эге организация секретарьлеринин семинарына ВКП(б) райкомунун бюрозунун планын өзүгаар беш чыл планынын түнөөдөрүнүн дугайында эш Чанзан-оол 2 шак башкылар тургаш шуут ынавайн барганын, эш Седен база келбейн, ол шакты эртиргенин көргүзгөргө четчир.

ВКП(б) райкомунун килдистер оон ажилдакчылары партия эге организацияларынын протоколдарын чогуур өйүндө номчуп, протоколдарын дугайында оларга санал сүмөнни бербейн турар. Партия эге организациялары боттарынын ажил планын база-ла күсселдезин чүгү-ле формалдыг өзү-биле бадылап алыр чүгүлдер бар. «Ворошилов» колхозта партия эге организациясы май айда 2 удаа нинти хурал кылыр, аңаа 7 айтырылганын шиптирлээр тургаш чакгызын-даа шиптирлөөзүн, оон чылдагаанын партия эге организациясынын секретари эш Херел чакмы тарылгага үзе кирген тур деп чугаалап турар, ол планын бир хуу-зун шакфайт суп алган, олурар кирезинде райкомунун партия органдарынын килдизин оон инструкторлары хынап көргөш.

Моон сонгааргы кол болгаш сонгаарлаганым сорулга болза, партия эге организацияларына дриг болгаш боттуг дызаламчыны көргүзүп, күсселдени хынарынга кол кичээниг салыры негетинип турар.

О. НАЗЫН-ООЛ, ВКП(б) Барыин-Хемчик райкомунун секретари.

Чаа каадырлар өзүп турар

ВКП(б) Бин-Хем району болза, каадырларын дешпадыр, таарыштыр тургузар болгаш оларны экижидер дугайында партиянын Топ Комитетинин болгаш эш Сталиннин айтышкынын удуртулга болдурбушаан, партия, совет, ажил-агайын удуртуп ажилдарын практиктиг ажилдыг стажтыг болгаш дуржулгалыг анык каадырларын дешпадыр.

Районун партия организациясынын депшети-биле эш Балабанов—МТС директору, эш Трапичин—районун көдөө ажил-агай килдизин эргелекчи, эш Селина—Туранин ортумак школанын директору болган. Ычангаш олар болза, боттарынын удуртулганында черлерини тода болгаш быгылы-биле удуртуп турар.

«Тилелге» колхозта партия эге организациясынын секретари хүдээлгезинде чоокта чаа депшиткен эш Балчир-оол партиянын идегенин шыныктырып турар. Колхозтарын удуртуп каадырларына ажилдакчылар дыка негетинип турар, ВКП(б) райкомунун колхозтар даргаларына 5 кижини депшиткен.

Партия райкомунун бюрозунун рекоммендациясы-биле «Нызыл сымдык» көдөө ажил-агай артелинин баштаар черинин даргасына көдөө ажил-агай специалистин—эш Махтар солдугтурган. Красноярск хоорайга колхозтарын удуртуп каадырларынын ийи чылда өөренип шылаанын өөредилгезин дооскан эш Берегова «Май 1» колхозта баштаар черинин даргасы болган.

Көдөө ажил-агай артелини организага талазы-биле быгылгаш дээш «Искра» колхозче ВКП(б)-нин кижигинеге кандыкат эш Нимитини чоруткан. Колхоз бүдүрүлгезинин бо бүгү удуртуктары болза, көдөө ажил-агай артелидеринге большевикчи корум-чурум-ву тургузар дээш демисел чорудуп турар.

Каадырларын шын шипип ап турарынын болгаш таарыштыр тургузуп турарынын ачымы-биле районун партия организациясы чугула политиктиг болгаш ажил-агай сорулганын шиптир, ээрипке улуг чедимшилерини чедип ап турар. Районга чакмы тарылганы дүргөн, организастыг чоруткан, чайгы чер алдарына күштүг темп-биле эртирип, сизен кезилдезин, тараа ачаап алышкынын белеткедери күштөлдүр чорудуп турар.

Л. ФЕДИНА.

Профвелелиниң ажилын удуртуунче сагыш салыр

ВКП(б)-нин Эрвин райкомунун бюрозуну чоокта чаа районун совет албан черлеринин профвелелиниң ажилынын дугайында профвелелиниң райкомунун даргазы эш Сарыганов илеткелин алган.

Эртен чылдын декабрьде профвелелиниң организацияларынын отчеттук сонгуда хуралдары болгаш район конференциясы өртинден бээр районун албан черлеринин профвелелиниң организацияларынын ажилында чамдык экижилдигер болгула. Во аразында Бай-Дар, Качык сумуларынын эге школаларында профвелелиниң бөлүктери тургустунулаан. Чылдын баштайгы чартында профвелелиниң дадынар хавырдылазын планы күсселдезин, профвелелиниң кудуку организацияларынын ажилы чон-биле харылаады өзкшип, эвиледди хүрөөлөң өзүп турар.

Ынчалза-даа, четпестер ам-даа барын партия райкомунун бюрозун айткан. Профвелелиниң райкомун бодунун кудуку организацияларына удуртулганы кошкан хандырып келген. Райкомун бодундан эгелеш, профвелелиниң кудуку организациялары план чок ажилды-вышаан турар. Ол чорук болза, профвелелиниң организастыг болгаш култур-массалыг ажилдарын баш бурунгаар бодап алгаш, ошу амдырал азынга боттадыр дээш доктаамал хөдөлип ажилдаар чоруну болдурбайн турар.

Кызыл булун болгаш кызыл өгдер дамчыштыр ажил чорутпайн келген. Районун ажил-агай, политиктиг болгаш културлуг хөгжүлдезинге ажилды чөпү мобилизаагыр талазы-биле партия райкомунга ырапта-ла четпес дузалажып келген.

Ол ыш баш партия эге организациялары боттарында хамаарышкан профвелелиниң организацияларын хун-бурунун удуртулгасы-биле хандырайн турарлар. Маңаа райкузусомда (секретари эш Севозин), Сарыг-Булуң чеди чыл школанында (секретари эш И. Лендеев) партия эге организациялары чыкк болганар.

Партия райкомунун бюрозун бодунун шиптири-биле районун профвелелиниң ажилын улам экижидеринге ула-нышкыны берген.

С. БАДЫРАА.

Урбун хемнин канчаар-даа аажок улуг даштарга каккан даажы оранчон куду динналыр турган. Хемнин кадыр эринин чоогунда, кызыл-кылайып тургаш, бойдустан чаалап алган чаржынчыг чержигеште эр, херээжен ийи кижиги ажилдап турган. Хүннүз изиг деп чүзези мырысай өршээл-даа чок. Ийи кижинин херээжени чинге-тарааны дура тыртып, арындан борбак-борбак кылдыр сызылгаш мөндүейин келген дерни холу-биле ында-хаа чодуп алгаш, база катап-ла арай-деп доңгай, тараанын халыргай кургаг дестерин хаварык холдары-биле улай-улай сегирип ап чораян.

—Сен ам ажилдаарын соксаткан, чанып көр, Мыйдок, бистин удавас болуп бичин огдувусту камнавааже кайын боор — деп эр кижиги, бир десту оваалай салып каан дөсө кадып тура, ында дээш.

А элээн каш хүннер эртен соонда, кежээ, Хунажык, одаг хыйынгалаура, ырак-узак өвүрдөн келген аалчыныга бодунун аас-кежик чок амдыралынын дугайын чугаалап орган:

—Мыйдок-биле ийилээ, өгүлү-баштыг апаргаш, аас-кежиктиг, ажы-төлдүг, хөй мал-маганыг болуп боор бис деп хүзеп бодап чораян бис, ынчалзажок ыңдыг эвес болду. Тос урулгарынын чангызы-даа дорукпайн барды. . . Дүүн Мыйдок база бир оол уруг божуп берди. Ону мен Чимит-оол деп адап алдым.

Өвүрдөн келген аалчы, Хунажыктын чугаазын диннашын, бажын соганидып, оон чаа оолдуг болгашына өөрүп олурган. Оларнын амдырал-чуртталга болгаш ан-мен дугайында чугаазы дыка дүнеге чедир үргүлчүлээн. Урбунге аңчылар удавас Улуг-Хемден, Чаа-Хөлден болгаш Сүт-Хөлден-даа кээр боор деп ук таныштар база ыңча джики орган.

—Бо чылын ан мында дыка-ла элбек-тирем!—деп, Хунажык данзанын бурулады тапкылавышаан, бадыткаан.

Чаа-Хөлдүн Урбун дыка-ла чараш. Хажыларында бедик-бедик чалкынар хереп турар ук кашпал чалын мырынай шаар тайгага чедир-ле ногаан хевис болуп үне бээр. Кижиги кайнаар-даа көөрге, шуут-ла булуттарда чедер берген куруг-ла ногаан тайга талыйн чоруткан. Саяннар янзы-янзы ан-мен-биле бай. Аңаа черлик хаванын-даа, те, чүчүмү-даа, снын, мыйгакты-даа көрүп болур. Урбунун чурттакчылары улустун эрге-чагырганын Тывага тургустунаарын мурунда чүгүле ан-биле амдырап чораян.

Чимит-оолдун адазы амдыралынын бүгү дургузунда аңаап, өг-бүленин чүгүле оон-биле азырап чораян.

Кажан Чимит-оол 5 хар ажил чорда, оон нези Мыйдок хөөрткүй арааш, олчаан турбайн барган. Чимит-оолдун адазы аар-берге амдыралды-даа, ажыг-шүжүгү-дээ хөйүн көргөн болгаштын, хун келген туду-на улам-на баксырап чорза-даа, амдырал дээш, каралчаныг огулун аштадып-туретпес дээш, тайгалар кезип, черлик аң сүрүп, оон чанып келеш, огулун хонуга олуртуп алгаш, черлик амытанарын кажар-овун чугаалап бээр чораян. Уе ыңчаар эртин-ле турган. Чимит-оол өзүп доругуп орган.

Улуг улустун чугаалажыры хосрылары болгаш машиналарын ол көрүкөп, өөргөн болза аар деп сеткилин ханызындан күзеп-бол дораян.

Бир-ле катап Чимит-оол солун-кезиндиз тып алгаш, Урбун хемнин эрининге чүгүрүп кээп, хыйны-

гып чыдар эремнин кедээзинге олуруп алгаш, демги кескинди сөзүндө быйыргын шокар чүвөлери саллазы-биле, номчааныг, сыйбап-сыйбап, чүгү-даа билип чадап кааш, хеп-хенертен тура халааш, аалчыныкы-сыны-биле дедир ыдыккан. Ук бичини оолдун ытыкыр ыды чүгүле чалымнарга чангылашып каан.

Кажан Чимит-оол 12 харлыг апарганда, аңаа канчаар-даа аажок улуг ажыг таварышкан, оон адазы Хунажык ирей чорта берген. Өлүрүнүн мурунда Хунажык бодунун оглун келдиртип алгаш, суларап-кошкай берген холун оон бажына салгаш, мынча дээш:

—Сен мээң карачаныг оглум-на болгай сен, Чимит, чүгүле сени дээш мен чурттап чордум. Бодумнун бүгү амдыралынын, өөрүшкү-дээ, аас-кежик-даа көрбөй, чүгүле тайгага тоаап эртирген болгай мен, оглум, а сен өөрөн шыма, аас-кежикти чаа амдыралдан тывар сен.

Чаашкын чаа эртен. Хун хоюг ак булуттарын аразында чунуп каапкан черге бакылап, күскү бурүлдер мөндүейин орган дамдыларга кээп дээрге, олары чылчырыктап органнар. Шко-аның чашкындан улам арыг апарган сонгалары кылаанып тургулаан. Мырынай-ла чаа парталарыг ситиг класта өөрникчилер башкынын адаан чүлүн кызып бижип олурганнар. Бирги одурдуга бир бичини оон бажын доңгайткан бар шаа-биле бижээп олурган. Ол дээрге Аркадий Чимит-оол-дур. Ол ам район төвүндө чурттап турган, өскүстери чоңун эрге-чагырганын черле ултас. Эки интернат, чаа школа болгаш бүгү чүвени билеп ап болур арга—ол бүгү чүүлдөр калган аңчынын карачаныг олгунун күзүн аксыныг кежин-дир. 1938 чылда Аркадий комсомолга кирген болгаш Шагаан-Арыг школанын 4 класын дооскан. Оон оон эки өөредилгезин барымдалаш, Кызылче шиптиктен. Кызылга келеш, ол орус ортумак школага өөренип кирген болгаш 1941 чылда оон 7 класын дооскан.

Аркадий Чимит-оол комсомолчу тура, хөй-нинтинин улуг ажилдарын кылып, комсомол организациясынын секретари, ВЛКСМ райкомунун болгаш обкомунун пленум кижигуну болуп, илдекейлиг ажилдап чораян.

1942 чылда Чимит-оол Шагаан-Арыг хоорайнын тыва чеди чыл школанын башкылап эгелээ. Оон биле харутда ол Кызылдын башкы училищезинин заочныгы болуп турган.

Тускай ажилдаары Аркадийге баштай база дыка берге болган. Уроктарын планир оон дуржулгалыг башкыларын дузазы-биле тургузуп ап турган. Урокка кылдыр бүгү-ле чүүлдерин дөгөресия минут-минут аайы-биле планир ап деп чүве шынап-ла дыка улуг урун арга болбайнаан. Ынчалзажок, Чимит-оолдун ыяк бодап туруп тургускан планы оон уорка чамдык чүүлдери-биле дүүшпейн барып тургулаан.

—Ажырбас, ажырбас, анык башкыга баштай черле ыңдыг боор чүве. Хоочун башкыларын дуржулгалыг доктаамал өөренип, боду база өөренип херек—деп ук школанын директору Тюлюш Сертекович Шангыр-оол анык башкы Чимит-оолга ыңча дээш.

Аркадий өөренимшаан турган.

Чимит-оол—коммунист. Школанын партия организациясынын секретаринге ажилдап тура, ол бир хуралга башкыларынын методика-

зынын болгаш уруктун ужур-дузанын дугайында айтырып тургускан.

—Бистин партиявастыг ТК-зынын дорт айтышкынын өзүгаар-айлыр, школада өөредилге ажилынын кол хевир болза урук болуп турар. Ынчалзажок, чүгүле башкынын уругун өөренип херек деп бодаар болза шын эвес; эң эки хоочун педагогтарын дуржулганын анык башкыларга дамчыдып бээринна бүгү-ле аргалары база көөр херек—деп, Аркадий Хунажыкович ыңчаар чугаалап, бодунун ажилын ыңчаар чорудуп турган. Эки урук бээрде, бодунун идея-политиктиг болгаш педагогиктиг квалификациянын үргүлчү бедидер херек деп чүвени ол билер.

Школада кичээлдерге белеткениринден аңгыда база педучилищезинин заочныгы болгаш оон 3-кү курзунун экзаменерин дужайынга белеткелден аңгыда, Чимит-оол дыка хөй үени номчулгага берип турар. Оон номзуулазындан ботаниканын, орус дылдын, физиктиг географиянын өөредилге номнарындан аңгыда, В. И. Ленинниң «Чүгү кылары?» деп болгаш «Бир базым бурунгаар, ийи базым аткаар» деп номнарын, А. С. Пушкинниң чогаалдарын, Борис Боловлюнун «Бистер—совет кижилер бис» деп номуун, олгунун дугайында Я. Е. Кошеваның сактышкынын болгаш өске-даа хөй номнарын көрүп болур.

Большевик партиянын төөгүзүн Аркадий Хунажыкович ам оон үнденин номнары-биле өөренип турар. Өөреникчилер-биле бодунун ажилына башкы Чимит-оол комсомол болгаш пионер организацияларына улуг рольду берип, оон дузазы-биле эки өөредилгелиг болуп чорукту чедип ап турар. Оон удуртуп турары класта хана солчур черле озалаан үнемес. Чаа тема бурузун Аркадий Хунажыкович хун-бурунун амдыралы-биле холбаштырып, аңаа хөй кезинде-ле бодунун кылып алган көргүзүлгө херекселдеринге удетирген чидиг чөжөстөрүн кириер.

Бо өөренилге чыгыкыл Шагалын Арынын тыва ортумек школанын 5,6 болгаш 7 класстарынын өөреникчилеринин (а олар интулу чус ажыг) математикага шыгалданы дөгөргө, чүгүле үе килден аңгыда, чедимши-кинин тутканында ында Аркадий Хунажыковичтин ачызы, оон кызыкмак ак-сеткидинг ажалы толдургай илерээн деп чүве чугаажок.

Ак-көк өнүгү авт-бу: Кызылдын кол кудумчузуун эгезинге, педучилищеден ырак эвеске кээп лектаай берген. Пассажиры дүжүп элээш. Оларнын сөөлүндө эр, херээжен ийи кижиги үнч келген. Ол эрге башкы училищезинде заочны өөренип турар Аркадий Хунажыкович Чимит-оол биле оон кызын комсомолчу Тюлюш Чанзанмаа оларнын экзаменер дужайынга-биле келгени ол-дур.

... Хоорайга кажан имиртинип, изиг хун кежээки серин-биле солчуп турда, Чанзанмаа өрөөлгө сайгылаанын кывыскаш, номзуулаан өөредилге номнарын ап алгаш, столга кээп олуруп тура, чугаалаан: —Олурам че, Чимит, кичээлдээли,—эрген доктаа-ла болгай—сен ону дыка берге дээр ышкажыңгай.

... Өрөөлдө шып-шып, чүгүле аштырган арынар дагжар болгаш ажык сонгалар ужуп кирип келген коваганчыгаштын ыңай чалгыныгаштары тырылаан.

Чанзанмаа биле Чимит-оол даргазында экзаменге белеткенип олурганнар.

А. ЕРМОЛАЕВ.

Мөңгүн-Тайга районда партия өөредилгезинин түннели

Эртен чылдын сөөлү үш айларынын дургузунда болгаш 1951 чылдын баштайгы чартында Мөңгүн-Тайга районга партия чырдылышкынын организастанын байдалы болза, марксизм-ленинизмниң үндениин коммунистер 8 кижиги бот-кичээл-биле өөренип келген, ВКП(б) райкомунун чанында партиянын кежээки школанын коммунистер, комсомолчулар, партия кижигуну эвес активтер 32 кижиги өөренип турган. ВКП(б) төөгүзүнүч Доңчу курзун өөренип бөлгүм, база сумуларга 4 кезек черге партиянын политбөлүгүмнери тургулаан.

Марксизм-ленинизмниң үндениин бот-кичээл-биле өөренип турарлар план өзүгаар ажилдап, Ленинни болгаш Сталинниң Чогаалдарын өөренип, шигээдип ап келген. Районун улус өөредилге килдизинин эргелекчизи эш Эрпег «Марксизм болгаш национал айтырылганы», «Анархизм, азы социализм бее» деп эш Сталинниң Чогаалдарын бот-кичээл-биле өөргөн болгаш Шолоховтун «Андарган кур чер» деп ному дөгөргө номчаан. Эрпег болза, бот-кичээл-биле өөренип эртен чүүлдери эки шигээдип алган, ылангыя аңаа салган айтырылганы ол билгинди-биле харылаан. Ол ышак эштер Чылбак, Шырап олар бот-кичээл-биле эки өөренип турар.

ВКП(б) райкомунун чанында партиянын кежээки школанын диннакчылары өөредилгенин бир дугаар чылында ВКП(б) төөгүзүнүч Доңчу курзунун чеди бөлүүн өөренип доозар тургаш, программа өзүгаар өөренип дооскан. Өөредилгенин бир дугаар чылынын программасын дооскаш, түнөөл кичээл кылган, ВКП(б) төөгүзүнүч доңчу курзун өөренип турган 9 кижиги аңаа кончуг эки, 18 кижиги эки, 5 кижиги ортумак демдектерин чедип алган.

Партия, совет ажилдарынын дуга-

ында бир дугаардан алды дугаарга чедир темаларын партиянын кежээки школанын диннакчылары 31 кижиги өөренип дооскан, база көдээ ажил-агай экономиказынын айтырылганын талазы-биле бир дугаардан оон дугаарга чедир темаларын төндүр өөргөн. Ужен ийи шакта өөренип программа өзүгаар географияны эки өөренип эртен, оон түнөөл кичээлдеринге диннакчыларын хөй кезин кончуг эки болгаш эки демдектериг болган.

Чамдык диннакчылар С. Седен-оол, Көже, Х. Седен-оол олар өөредилге кичээлдерин хөй катап үзүп, боттарынын билдин бедидип алыр талазы-биле орадлашааннар. ВКП(б) төөгүзүнүч доңчу курзун өөренип бөлгүмүн диннакчылары алды дугаарга чедир теманы 11 кижиги өөренип дооскан. Оон аңгыда диннакчылар Мукулай, Аралдин, Одай-оол олар кичээлдерин хөй уда үскөн, бот-кичээл кылбастаан болгаш багай өөргөн. Ылангыя коммунист Одай-оол түнөөл кичээлге бөдүүн, билдингир айтырылганын безин харылап шыдаваан.

Сумуларда партиянын политбөлүмнеринин диннакчылары программа өзүгаар бир дугаардан чеди дугаарга чедир темаларын эки шынарлы өөренип эртен. Оларнын иштинде Каргы сумуда Биче-оол, Унур, Мөгөн-Буренде Шагдыр, Мөңгө, Хүрен-Тайгада Седивес болгаш өскелер-даа кончуг эки өөргөн. Мөгөн-Буренде коммунист Мыйызын, Хүрен-Тайгада Сандып боттарынын политиктиг билдин бедидеринин чугулазын үнөсөп көрбөш, олар кичээлдерин хөй уда үзүп келгени-биле кончуг кошкак өөргөн.

Өөренип эртен чүүлдери улам быгылгашы партия чырдылышкынын шугумунда өөренип турарларын чугула сорулгасы болур.

Д. ДАГБА-ДОРЖУ.

И. В. Мичуринниң дугайында лекция

Кызыл хоорайнын дыштанылга болгаш култура паркынын лекция кылып залына «Иван Владимирович Мичурин — бойдустан чаартакчы» деп лекция болган. Ук лекцияны политиктиг болгаш эртем билгилерин непертеринин Бүгү эвилел иятелини Тыва салбырын чингине кижигуну Назаров номчаан.

Орус улустун улуг эртемдээзинин амдырал чурталганынын болгаш эртем талазы-биле улуг ажил-чорудуганынын дугайында, база оон анык чажынган эгелеш амдыралынын сөөлүг хуниверинге чедир бистин чуртун бурунгаар хөгжүлдезинге берип келген кызымакай ажилын лектор тодаргай чугаалаан.

Оон-биле үдөш И. В. Мичуринниң өөредилге үдөлүлөш бистин хоорайыны штанякчыларын ачык-дузазын, ону канчаар кылырын болгаш тараан ыштарын ажаап өстүреринин дугайын лектор сүмөлөп чугаалаан.

Хоорайны югаанчылары-биле холбашкан элээш хөй айтырылганын лекторга салган.

Дараазында санал берген кижилер Кызыл хоорайда тараан ыштар камгалаар, оу ажаар талазы-биле улуг четпестер бар

Таңдынын Ленин аттыг колхозта

Районнуң анык колхозтарынын бирээни Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Канчыр-оол, партия эге организациязынын секретари эш Ширинжик) 1948 чылда организациязынын тургустунгаш, оон бээр бодунуң ажил-агынын багай эвес сайырадып келген. Колхозта шупту 53 өреге катышкан болгаш күш-ажыл кылып шыдаар кижизи 90.

Чүгөл сөөлгү чылдың баштайгы чартынында бешин ул колхозтун хөгжүлдесин ажил-агынын тус-тус адырларынын аайы-биле көргүзгөргө:

Нийтинин мал ажылы
Колхоз шээр малды бо чылын 330 баш чедир өстүрер планын тургаш, 350 баш чедирген ийикпе төрөөн хой, өшкүңү 100 баш чаш төдүн бүрүнү-биле камгалап алган. Мын-ыстыг улуг малды 130 баш чедирер тургаш, ам 120 баш чедир өстүргөн. Төрөөн 27 инектерин бызааза бүрүн камгалатынган болгаш ам-даа төрүүр 11 баш ивек бар. Чылгы малды 70 баш чедир өстүрер тургаш, 65 баш чедирген, ам-даа төрүүр 6 бе бар. Хаваннары 12 баш чедир өстүрер планын, ам херек кырында 8 баш улуг хаван бар болгаш 4 хаван боос.

Мынчангаш колхоз нийтинин мал ажылын сайырадырынын күрүнө планын бо чылын ыяавыла күөсүдип шыдаар дээрин ыстаде фактылар чыгаар-ла чугаалап турар. Ынчаарга мал ажылынга ынак, ак-сеткилдиг, дуржулгалыг малчынарны тускайлап быжыгалавышаан, оларны чеп удуртуп, мал ажылыны кичээнгеин улуу-биле салып келгенинден колхоз ол чедишкенин чедиңип ап шыдаан.

Мал ажылында мурнакчы малчынарнын саны улам өзүп, олар боттарынын арга-дуржулгазын солчуп турарлар. Ылангы хой каларчызы комсомолчу Чал Шура бо чылын төрөөн 88 баш хой, өшкүдөн 100 баш чаш төдүн менди ажаап алган. База инекчи Ш. Шөкү-Саар 27 төрөөн инектерин бызааларын шуптузун бүрүнү-биле камгалап ап шыдаан. Ол колхозтун мурнакчы малчынары Чал Шура, Ш. Шөкү-Саар оларнын ажаап турар малдарынын, ылангы чаш төдөрлерин денгели эки болгаш ам оларны Кара-Булуңун, Доора-Хадынның көктүт, шыктыг мал одарларында чайлагдадып турарлар.

Кышка уткуштур малга быжыг чеп сууну четчир санны-биле тургузар дээш, колхоз ситен белеткеленин бүгү машина чепсез, дериг-херекселдерин бүрүнү-биле септеп дооскаш, 30 кижи составтыг тускай бригаданы тургускан. Ук бригада июнь 26-дан эгелеп 5 машиналыг кезип кирипкен.

Көдээ ажил-агы культураларынын таргалы шөлү

Көдээ ажил-агы культураларынын чаксы тарылгазын колхоз бо чылын 9-ла ажил хуьунуң дургузунда чедишкенин дооскан. 480 га

тарылга планын тургаш, 512 га чедир тарывышаан, планын ажыр күөсеткен. Кол культура кызыл-тасты безин 425 ганы тараан. Ногаа-бахчи культураларындан 3 га картофельди, 2 га арбузту болгаш өскөлери-даа тарып олуртуулаан. Колхозтун тараа культураларынын үнүжү дескизи-биле эки, ындыг болза-даа 40 га хире кызыл-тас шөлүнде шери халдааш кыргыч эгелээ. Эш Удун-Бараага баштаткан шөл бригадазы ам ол хоралакчылар-биле шынгы демиселин чорудуп, хоран чажар дээр ышкаш бүгү-ле болдунар хемчеглерин ап турар. Колхоз келер чылдың тарылгазынга удур 300 га кур чери МТС-тин дузасы-биле андарып белеткээр болгаш дүжүт ажаап алышыкчы эгелээри билек, 200 га аныгыста база андарып белеткээрин планнап турар.

Тудуг ажылы
Областын ажилчы чонун көшкүн амыдыралдан сууржун амыдыралче дүргөн шилчидип, оларнын культурлуг денелин көдүрер дээш, Совет чазактын көргүзүп турары хун-бүрүдөги дузаламчыларга, ылангы дедир эгитпес болгаш узун хуусаалыг чээли дузаламчыларынга даянып алгаш, ул колхозтун күш-ажылчы колхозчулары боттарынын амыдыралын улам-на чырык, улам-на каас, улам-на шыдалгыр байдалче эде тургузуп турарлар. Чүгөл эрткен чылдын дургузунда бешин колхозтун 12 өреге чаа проект-биле туттунган чырык, чыгыг бажынарже көжүп киргилээ.

Колхоз бо чылын база-ла 20 муң рубль түнүг дедир эгитимес болгаш узун хуусаалыг күрүнө дузаламчызын ап турар. Аңаа даянып алгаш, бо чылын бүдүрүлгенин база чуртталганын 12 санныг ыныз-бүрү тудугларын кылдыр планын тургаш материалдарынын белеткели четчир санны-биле чорутунган. Эш Оюн Бады-Сагаан удурткан 17 кижи составтыг доктаамал тудуг бригадазы колхозта ажилдап турар. Олар чачан бээр 2 чуртталга бажынынын, 2 мал кажазынын кол тудуун дооскан болгаш оларны ажылгалга удавас киирер деп турар.

Тудуг бригадазынын кежигүннеринде ол ажилга 2—3 чыл чедир ажилдап турар 60 ажыг харлыг чазыкчылар Куулар Балчыр, Оюн Тажы-Дондуп, база манза дилдикчи Оюн Седен-оол ышкаш өске-даа мурнакчы тудугчулар хөй. Олар боттарынын үлүг нормазын хун-бүрү-ле 130—150 хуудан куду эвес күөсүдип турарлар.

Бижи билбес чорукту узуткаарынын ажылы

Колхозчу тараачынарнын культурлуг депшилгезинин үнденин— оларнын бижи-биллиг чоруун белдеринин ажылы ук колхозка база багай эвес организациязынын келген.

Бо чылдын эгезинден бээр колхозка 20 кижи өөреникчилер бир бижи өөренилгезинин бөлгүмү ажилдап келген. Ону колхозта эге школанын 3-кү класынын башкызы Феймаа үзүктел чок башкылап, бодунуң өөреникчилеринге быжыг биллиги бээр дээш кызымак ажилдаанын түнелинде, ук бөлгүм өөредилге программанын чедишкенин дооскан. Бөлгүмүн өөреникчилеринден моон мурунда бижи билбес турган 16 кижи ам бижики эки билер апарганнар. Чижээ, Оюн Толзатмаа, Оюн Суваңчал, Оюн Чалзатмаа дээр ышкаш колхозчулар бижи өөренилгезинин сөөлгү түнел шылгалдазынга чүгөл «4» болгаш «5» белдектери алганнар.

Ындыг болза-даа, бижи бөлгүмүнүн 4 өөреникчилери кичээл үзүп, кызып өөренип келгенин харазы-биле шылгалда тудуп шыдааннар.

Устунде санатынган чедишкени-нер-биле чергелештир колхозтун организациязы, ажил-агыг быжыгалавышынын, ылангы колхоз бүүдүрүлгезинде ам-даа элзэн четпестер бар дээрин демдеглээр херек.

Колхозчуларын 30—40 хуузу күш-хүнүнүн минимумун чедир күөсетпейн турарлар. Күш-ажылды шынгы организациязынын турары-биле көдээ ажил-агыг артелинин сталинчы Уставын хажыдып үрээр, нийтинин өңү хөргезинге кам чок, күш-ажылынын сагылга-туруму саягавас, ажылче организациязы үймес, прогуд кылдыр колхозчулар ам-даа хөй болуп турар.

Тарылганын чайгы ажаалгазы кошкак болгаш оон кажаа херимин мынчага чедир тудуп дооспаан. Колхозчуларын ажилдап кылган күш-хүннеринин үчүдү сандаргай, колхоз санаакчызы амдыгаа чедир шилчип алдынаан.

Ол ышкаш, колхозта эге школанын (эргелекчизи эш Идам) келер өөредилге чылынга белеткели шуут чорутунмай турар. Школа ам мырнай көңүс эин туруп берген. Оон чанында 50 ажыг кубометр ышк оваллап каан боордан башка, эке чүү-даа чок. Сетпене материалдары-даа, аңаа чарыгдар акша мөңгүн-даа чок. Ол школанын сетпелгезин чорудар дугайында рай-күөском болгаш оон улус өөредилге кидизи кандыг-даа хемчег албайн турар.

Колхозта партия эге организациязы колхоз баштаар черинин ажилына партиянын оперативтиг удуртулгазын хандырып, контролды күштелдеринин улуу, оон ажылын шуут-ла холгаарлап турар. Колхоз бүдүрүлгезинде коммунистерин, комсомолчуларын ролю ам-даа ыракта куду.

Четпестерни дарып чайладып колхозту организациязы, ажил-агыг талаазы-биле быжыглаары кол сорулга болур.

А. КРАСНОВ.

Биче чаштарны коммунист эуга кижизидери, оларны эртем биллиг кижилер болдулары бичи уругларын ада-нелеринин талазындан база улуу-биле хамааржыр. Бичи уругларын мынчаар кижизидеринче партия болгаш чазак улуг кичээнгеин салып, оларны биллигиг, культурлуг кижилер кылып, келер үенин хамаатылары кылдыр кижизидерин негеп турар.

Бо улуг хүдээлени Хунажык болгаш оон кадайы Чыртайга мынчага чедир билбээн ийикпе, азы бичи чашты кижизидеринче чагыс-даа сагыш салбайн турар. Бо ада-и Бий-Хем районун Баян-Кол сумузунда Сталин аттыг көдээ ажил-агы артелинин кежигүннери болур. Оларда ам 11 харлыг, школа назылы Мөңге деп бичи оол бар. Ол мынчага чедир школага өөренип болза, ам дөрткү классты доозуп, долу эвес ортумак школаже шилчип турар ужурулг. Бичи Мөңгенин иезин болур Чыртайга ол оолдун сонгу иези болур. Сонгу не болгандан бээр

ам дөрт чыл ажып турар ийикпе, азы кажан Мөңге бир класка кызымаккай өөренип турган үеден бээр сонгу не болуп келген.

Бо чаштын амгы үеде чүңү кылып турарын ап көөргө мындыг болур: школада өөренип өг ажылында хаара туртуган, түрөңгөй, улуг сөстөн коргуп, ада-иенин айтыканын күөсүдип турар. Эң ылангы бичи Мөңге сонгу иенин каржы эргезинде, аңаа эттеттирип, өгдөн үндүр сывыртыр, оон уламындан өске улустун ажы-төлүнүн чанынга чагактанып хонар, оон кедерээрге даштыгаа черге хонгулар чорукка таваржып турар кээргенчиг байдалдыг чурттап эртип турар. Ол, бичи өөрү-биле чай калдында ойнап хөлгээр бешин хаая. Чүгө дээрге, Чыртайга ийикпе Хунажык ону ажил кылбаан дээш эттеп-сокуларындан бичи оол ыр-мазыраан.

Чаш Мөңгенин түрөңги байдалынын бир херечизин көргүзгөргө мындыг: бо чылдын май айның 24-те, эртен дам бажында, удуп чыткан бичи

Бичин областын чонуну ортузунга чер-черде үнүп турар солуннар болза эң идекпейлиг организациязы болуп турар. Солуннарнын арынарынга барык хүнүнү-не областын болгаш Совет Эвилеленин талазы-биле информациялары база ол ышкаш даштыгы чурттарда болушунунарнын дугайында тускай информациялары көрүп болур. Оон-биле кады солун дээрге эң чидиг шүгүмчүлөкчү болуп турар болгаш чонун калбак массаларын кижизидикчи болур-дур. Ынчангаш солун болза, областын эң ыракчы булунарынга чедип турар. Колхозчуларын болгаш араг ажил-агыларын ортузундан чагыдыкчыларын саны чылдын-на өзүп турар. Чижээ, бир эвес эрткен чылын «Мурнакчы» колхозтун колхозчулары болгаш Бай-Тайга районун Шуй сумузунуң араг ажил-агылары «Шын» солунун чүгөл каш экзemplарларын алган турганнар болза, бо чылдын баштайгы чартында олар «Шын» солунун 39 экзemplарларын база «Тыванын Аныктары» солунун 40 экзemplарларын алганнар. Күш-ажылы артыктыг культуразынга болгаш амыдыралына солунун саалдары дык өзүп турар. Колхозчулар амыдыралынын солун быжымы-биле кирген. Ынчалза-даа районун союзпечать ажил-дакчызы эш Головина биле сумуларнын база колхозтарын хөй-хөй удурткучулары чер-черде чагыкчылар солуннарнын өй-шаанда чедиринче эвээш кичээңгей салып турарлар.

Союзпечать болза, солуннарны сумулар аайы-биле хуваагаш чүгөл оон-биле кызыгаарлатынып турар, а солуннарны сумуга болгаш колхозка канчаар чедирип турарын, чагыкчыларга оларны четче чедирип турарын сонугурап көрбөйн турар. Ол оозалдап чедип келген солун болза суму Советтин конторазынга база-ла чыдып бээр. Аңаа апрельде-ле чагыкчыларга хуваап каан солуннарнын чыткылаарын кижи көрүп, болур.

Чангыс-даа сумуда, колхозта почтачы чок. Чагыкчы бүрүзү хову ажылынын бригаданын ийикпе, азы мал ажылынын фермазындан бодунуң солунун алыр дээш чоруурунга албадылар. Чамдыкка солуннар чагыкчыларга четпейн көңүс чиде бээр чоруктар база хаая эвес.

Шуй сумунун «Мурнакчы» колхозтун чамдык колхозчулары апрель, май айларда «Шын» солунун чамдык дугаарларын шуут албааннар. Шах ындыг чижектерин чүгөл Шуй сумузунда эвес, харын өске-даа сумулар биле колхозтардан көрүп болур. Солуннарнын чер-черде чагыкчыларга чедирин канчаар органициязтап турарын союзпечатьтин ажилдакчылары чангыс-даа катап барып хынавай турары дык-ла элдептиг болуп турар. Сумуларнын болгаш колхозтарнын удурткучулары

чуртта улуг күш болу берген — оон хүрээленинде ийи миллион ажыг кежигүннер катышкан; улустун демократтыг фронтузунда кирип турар бүгү депшилгелиг организациязлар олче хандыкан. Ажылчын агымын хүрээленин чагыс эвин быжыглар дээш Тольятти мога-гылап чок ажилдап турар. Делегейге тергивексез америк коммунисттерин чапшаалары — сарагтарын, делегастерлерин, шельбаларын ол айгылап илередип турар. Италияны америк империализмин шериг баазасы кылдыр хуулдулар дээр орайдажышкынарга удур демисижиниче улус чонун ол кыйгырып, чуртта болуп турар массалыг демократтыг бүгү кампанияларын удуртуп турар.

Италиянын реакциязы океан ылында элериин айты-биле депшилгелиг организациязларга болгаш улустун эрге ажынын камгалаан ажилдакчыларга удур кадыг дошкун хемчеглерин күштелдирип турар. 1947 чылда коммунистерин оон иштинде Тольяттинни чазактан өңдүрүп, 1948 чылдын апрельде опуг авыастыг сонгулдулар чорудуп, компартиянын хостуг ажил-чорудулазын улам-на кызыгаарлап, аңаа сөөлүндө мырнай хоралыг бак чорукту кылып, Пальмиро Тольяттин амы-тынынга халдаан.

Империалистерин ол дуржок чоруунуң дугайы бүгү делегейге тарай берген турунда 1948 чылдын июль 14-те эш Сталин Италиянын компартиязынын Топ Комитетинге моон адаанда телеграмманы чоруткан:

Италиянын ажилчы массаларынын болгаш бүгү ажилчы чоннарыннын баштыкчызы — бистин ынак элени Тольяттин амызынга кижи төрүмелдиг араатаннарнын өжээтен халдаашкынынга ВКП(б) ТК килчеп тур.

Эш Тольяттин өңүктери ону чажыт хоралыг халдаашкындан камгалап шыдаанынга ВКП(б) ТК хараадап тур.

Италиянын коммунист партиязы

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Буруулуг кижизидикчилерни харысыалгаже

ам дөрт чыл ажып турар ийикпе, азы кажан Мөңге бир класка кызымаккай өөренип турган үеден бээр сонгу не болуп келген.

Бо чаштын амгы үеде чүңү кылып турарын ап көөргө мындыг болур: школада өөренип өг ажылында хаара туртуган, түрөңгөй, улуг сөстөн коргуп, ада-иенин айтыканын күөсүдип турар. Эң ылангы бичи Мөңге сонгу иенин каржы эргезинде, аңаа эттеттирип, өгдөн үндүр сывыртыр, оон уламындан өске улустун ажы-төлүнүн чанынга чагактанып хонар, оон кедерээрге даштыгаа черге хонгулар чорукка таваржып турар кээргенчиг байдалдыг чурттап эртип турар. Ол, бичи өөрү-биле чай калдында ойнап хөлгээр бешин хаая. Чүгө дээрге, Чыртайга ийикпе Хунажык ону ажил кылбаан дээш эттеп-сокуларындан бичи оол ыр-мазыраан.

Чаш Мөңгенин түрөңги байдалынын бир херечизин көргүзгөргө мындыг: бо чылдын май айның 24-те, эртен дам бажында, удуп чыткан бичи

Биче чаштарны коммунист эуга кижизидери, оларны эртем биллиг кижилер болдулары бичи уругларын ада-нелеринин талазындан база улуу-биле хамааржыр. Бичи уругларын мынчаар кижизидеринче партия болгаш чазак улуг кичээнгеин салып, оларны биллигиг, культурлуг кижилер кылып, келер үенин хамаатылары кылдыр кижизидерин негеп турар.

Бо улуг хүдээлени Хунажык болгаш оон кадайы Чыртайга мынчага чедир билбээн ийикпе, азы бичи чашты кижизидеринче чагыс-даа сагыш салбайн турар. Бо ада-и Бий-Хем районун Баян-Кол сумузунда Сталин аттыг көдээ ажил-агы артелинин кежигүннери болур. Оларда ам 11 харлыг, школа назылы Мөңге деп бичи оол бар. Ол мынчага чедир школага өөренип болза, ам дөрткү классты доозуп, долу эвес ортумак школаже шилчип турар ужурулг. Бичи Мөңгенин иезин болур Чыртайга ол оолдун сонгу иези болур. Сонгу не болгандан бээр

ам дөрт чыл ажып турар ийикпе, азы кажан Мөңге бир класка кызымаккай өөренип турган үеден бээр сонгу не болуп келген.

Бо чаштын амгы үеде чүңү кылып турарын ап көөргө мындыг болур: школада өөренип өг ажылында хаара туртуган, түрөңгөй, улуг сөстөн коргуп, ада-иенин айтыканын күөсүдип турар. Эң ылангы бичи Мөңге сонгу иенин каржы эргезинде, аңаа эттеттирип, өгдөн үндүр сывыртыр, оон уламындан өске улустун ажы-төлүнүн чанынга чагактанып хонар, оон кедерээрге даштыгаа черге хонгулар чорукка таваржып турар кээргенчиг байдалдыг чурттап эртип турар. Ол, бичи өөрү-биле чай калдында ойнап хөлгээр бешин хаая. Чүгө дээрге, Чыртайга ийикпе Хунажык ону ажил кылбаан дээш эттеп-сокуларындан бичи оол ыр-мазыраан.

Чаш Мөңгенин түрөңги байдалынын бир херечизин көргүзгөргө мындыг: бо чылдын май айның 24-те, эртен дам бажында, удуп чыткан бичи

Бичин областын чонуну ортузунга чер-черде үнүп турар солуннар болза эң идекпейлиг организациязы болуп турар. Солуннарнын арынарынга барык хүнүнү-не областын болгаш Совет Эвилеленин талазы-биле информациялары база ол ышкаш даштыгы чурттарда болушунунарнын дугайында тускай информациялары көрүп болур. Оон-биле кады солун дээрге эң чидиг шүгүмчүлөкчү болуп турар болгаш чонун калбак массаларын кижизидикчи болур-дур. Ынчангаш солун болза, областын эң ыракчы булунарынга чедип турар. Колхозчуларын болгаш араг ажил-агыларын ортузундан чагыдыкчыларын саны чылдын-на өзүп турар. Чижээ, бир эвес эрткен чылын «Мурнакчы» колхозтун колхозчулары болгаш Бай-Тайга районун Шуй сумузунуң араг ажил-агылары «Шын» солунун чүгөл каш экзemplарларын алган турганнар болза, бо чылдын баштайгы чартында олар «Шын» солунун 39 экзemplарларын база «Тыванын Аныктары» солунун 40 экзemplарларын алганнар. Күш-ажылы артыктыг культуразынга болгаш амыдыралына солунун саалдары дык өзүп турар. Колхозчулар амыдыралынын солун быжымы-биле кирген. Ынчалза-даа районун союзпечать ажил-дакчызы эш Головина биле сумуларнын база колхозтарын хөй-хөй удурткучулары чер-черде чагыкчылар солуннарнын өй-шаанда чедиринче эвээш кичээңгей салып турарлар.

Союзпечать болза, солуннарны сумулар аайы-биле хуваагаш чүгөл оон-биле кызыгаарлатынып турар, а солуннарны сумуга болгаш колхозка канчаар чедирип турарын, чагыкчыларга оларны четче чедирип турарын сонугурап көрбөйн турар. Ол оозалдап чедип келген солун болза суму Советтин конторазынга база-ла чыдып бээр. Аңаа апрельде-ле чагыкчыларга хуваап каан солуннарнын чыткылаарын кижи көрүп, болур.

Чангыс-даа сумуда, колхозта почтачы чок. Чагыкчы бүрүзү хову ажылынын бригаданын ийикпе, азы мал ажылынын фермазындан бодунуң солунун алыр дээш чоруурунга албадылар. Чамдыкка солуннар чагыкчыларга четпейн көңүс чиде бээр чоруктар база хаая эвес.

Шуй сумунун «Мурнакчы» колхозтун чамдык колхозчулары апрель, май айларда «Шын» солунун чамдык дугаарларын шуут албааннар. Шах ындыг чижектерин чүгөл Шуй сумузунда эвес, харын өске-даа сумулар биле колхозтардан көрүп болур. Солуннарнын чер-черде чагыкчыларга чедирин канчаар органициязтап турарын союзпечатьтин ажилдакчылары чангыс-даа катап барып хынавай турары дык-ла элдептиг болуп турар. Сумуларнын болгаш колхозтарнын удурткучулары

чичи оолду эш Чыртайга тургузу тирткеш, буьдуктуг ыяш-биле эттеп тургаш оон бажынын кежин оя шапкан тодаргай барымдазы бар.

Сумуда партиянын, комсомолдун организациязлары болгаш ажилчы чоннарын суму Совети база ол ышкаш колхоз баштаар чери-даа чаш Мөңгенин мынчаар кижизитирип турарын хайгаарап көрбөөн болгаш ону эзулуг кижизидишкенин чериче — школага өөренирине сагы салбааны улуг буруу болгаш буруу луг кижизидикчилер — Хунажыкка болгаш Чыртайга чогуур хары салганы хүдээтээни четес.

Ынчангаш бичи оолду келер өөредилге чылында ыяавыла школага өөренип турарынче сагышты салгы негетинип турар, база чаш кижини оруунга доктар-моондак кылып, ону кижизидеринин улуу, харын дорамчылап, буруу кижизидилгени ажылгап турган Хунажыкка болгаш оон кадайы Чыртайга чогуур харысыалганы хүдээдери чугула.

Б. БАГЫТ-ӨӨЛ.

Солунну өй-шаанда дажырын кичээңгейге албайн турар

Бичин областын чонуну ортузунга чер-черде үнүп турар солуннар болза эң идекпейлиг организациязы болуп турар. Солуннарнын арынарынга барык хүнүнү-не областын болгаш Совет Эвилеленин талазы-биле информациялары база ол ышкаш даштыгы чурттарда болушунунарнын дугайында тускай информациялары көрүп болур. Оон-биле кады солун дээрге эң чидиг шүгүмчүлөкчү болуп турар болгаш чонун калбак массаларын кижизидикчи болур-дур. Ынчангаш солун болза, областын эң ыракчы булунарынга чедип турар. Колхозчуларын болгаш араг ажил-агыларын ортузундан чагыдыкчыларын саны чылдын-на өзүп турар. Чижээ, бир эвес эрткен чылын «Мурнакчы» колхозтун колхозчулары болгаш Бай-Тайга районун Шуй сумузунуң араг ажил-агылары «Шын» солунун чүгөл каш экзemplарларын алган турганнар болза, бо чылдын баштайгы чартында олар «Шын» солунун 39 экзemplарларын база «Тыванын Аныктары» солунун 40 экзemplарларын алганнар. Күш-ажылы артыктыг культуразынга болгаш амыдыралына солунун саалдары дык өзүп турар. Колхозчулар амыдыралынын солун быжымы-биле кирген. Ынчалза-даа районун союзпечать ажил-дакчызы эш Головина биле сумуларнын база колхозтарын хөй-хөй удурткучулары чер-черде чагыкчылар солуннарнын өй-шаанда чедиринче эвээш кичээңгей салып турарлар.

Союзпечать болза, солуннарны сумулар аайы-биле хуваагаш чүгөл оон-биле кызыгаарлатынып турар, а солуннарны сумуга болгаш колхозка канчаар чедирип турарын, чагыкчыларга оларны четче чедирип турарын сонугурап көрбөйн турар. Ол оозалдап чедип келген солун болза суму Советтин конторазынга база-ла чыдып бээр. Аңаа апрельде-ле чагыкчыларга хуваап каан солуннарнын чыткылаарын кижи көрүп, болур.

Чангыс-даа сумуда, колхозта почтачы чок. Чагыкчы бүрүзү хову ажылынын бригаданын ийикпе, азы мал ажылынын фермазындан бодунуң солунун алыр дээш чоруурунга албадылар. Чамдыкка солуннар чагыкчыларга четпейн көңүс чиде бээр чоруктар база хаая эвес.

Шуй сумунун «Мурнакчы» колхозтун чамдык колхозчулары апрель, май айларда «Шын» солунун чамдык дугаарларын шуут албааннар. Шах ындыг чижектерин чүгөл Шуй сумузунда эвес, харын өске-даа сумулар биле колхозтардан көрүп болур. Солуннарнын чер-черде чагыкчыларга чедирин канчаар органициязтап турарын союзпечатьтин ажилдакчылары чангыс-даа катап барып хынавай турары дык-ла элдептиг болуп турар. Сумуларнын болгаш колхозтарнын удурткучулары

чуртта улуг күш болу берген — оон хүрээленинде ийи миллион ажыг кежигүннер катышкан; улустун демократтыг фронтузунда кирип турар бүгү депшилгелиг организациязлар олче хандыкан. Ажылчын агымын хүрээленин чагыс эвин быжыглар дээш Тольятти мога-гылап чок ажилдап турар. Делегейге тергивексез америк коммунисттерин чапшаалары — сарагтарын, делегастерлерин, шельбаларын ол айгылап илередип турар. Италияны америк империализмин шериг баазасы кылдыр хуулдулар дээр орайдажышкынарга удур демисижиниче улус чонун ол кыйгырып, чуртта болуп турар массалыг демократтыг бүгү кампанияларын удуртуп турар.

Италиянын реакциязы океан ылында элериин айты-биле депшилгелиг организациязларга болгаш улустун эрге ажынын камгалаан ажилдакчыларга удур кадыг дошкун хемчеглерин күштелдирип турар. 1947 чылда коммунистерин оон иштинде Тольяттинни чазактан өңдүрүп, 1948 чыл

Кыдаттын компартиясынын 30 чыл оюн байырлааны

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдаттын коммунист партиясынын 30 чыл оюн июнь 1-де демдеглевшаан, төп солуннар Кыдаттын коммунист партиясынын 30 чыл оюн таварыштыр июнь 30-де Пекинге болган хөй кижиркижичилги митингини дугайында отчётту бирги арыннарынга улуг эгелер-биле парлап үндүргөнөр. Ук солуннар Маркстын, Энгельстын, Ленинни, Сталинни портреттерин, а ол ышкаш Мао Цзе-дунун, Лю Шао-чинин, Чжоу Эн-лайнын, Чжу Дэнин портреттерин парлап үндүргөн.

Кыдат компартиянын 30 чыл оюн таварыштыр Совет Эвилелинин коммунист партиясынын Төп Комитетинин чоруткан байырлыг телеграмманын солуннар парлаан.

ПЕКИН. КЫДАТТЫН КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫН ТӨП КОМИТЕДИНГЕ

Совет Эвилелинин коммунист партиясынын Төп Комитеди Кыдаттын акы-дунма коммунист партиясынга оон үндөзүлгөнгөн күндөн бээр 30 чыл болган оюн таварыштыр изиг байыр чедирип тур.

Кыдаттын коммунист партиясы бодунун шыгаргангай баштыкчызы эш Мао Цзе-дунун башгалгазы-биле кыдат улусту буттарынын төрөн чуртувун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээр маадырлыг демиселче сорук кирип, организастан болгаш тайбынны, демократиялык болгаш социализмни күчүдүг лагериниң деткимчезинге даянып тургаш, Чап-Кай-шини сатыныкчы реактылгы бөлүккү болгаш даштык империалисттерин дарлап дүжүрерин чедип алган.

Кыдат улус бодунун төгүзүлдө бир-ле дугаар бодунун төрөн чуртунуң ээи аларган. Помещиктерин черин хавырып алыр деп тарачыларнын чүс-чүс чыдалар күзөп келген күзелин боттандырган улуг чер реформазы компартиянын удуртулгазы-биле Кыдат улус республикада чедикшикниң чорутуун, чоннуу тайбын болгаш аас-кежиктиг амьдырап хандыраарынча утланган өске-даа улуг-

улуг чаартышкынар чорутууп, чаа, улус-демократтыг тургузууг чедикшикниң быжгып турар.

Тайбын тургузуушкунуң фронтунда бодунун күш-ажылы-биле болгаш империалисттик агрессорларнын Кыдатты база катап куданар дээр оралдажышкынардан бодунун төрөн чуртунун хамаарышпас чоруун туруштуу-биле камгалап турары-биле кыдат улус бугу тайбынга ынакшылдыг антиимпериалисттик лагерин быжыдарынын херезинге төгүлүг салышкыны кирип турар.

Бодунун хүрээленин быжыгларын, пролетаржи интернационализмниң тутунга шыңчы болурунгуң өзүңгә коммунисттериниң массаларын кижиздерин чедикшикниң дүгүлчүлөвишаан, тайбынны, демократиянын болгаш социализмниң херезиниң тилээринге бузулбас бугузел-биле оларын чепсеглевишаан, Кыдаттын алдарлыг коммунист партиясы бодунун үжөн чыл болган хүнүңе марксизм-ленинизмниң улуг өөрөдөиниң үндөзүлгөн сыйры катышкан ужуражып турар.

Совет Эвилелинин компартиясынын Төп Комитеди Кыдаттын коммунист партиясынга хамаарышпас демократтыг Кыдаттын тургузуушкунунча, тайбынны херезин камгалаарынча утланган оон бугу ажал-чорудулгазынга улам ынай чедикшикнерлиг болурун күзөп тур.

Кыдаттын маадырлыг коммунист партиясы дегерезин!

Улуг кыдат улус дегерезин! ССРЭ биле Кыдаттын улустарынын бузулбас эп-найырагы дегерезин!

Совет Эвилелинин коммунист партиясынын Төп Комитеди.

Польшанын катышкан алымын партиязындан, Румыннынын ажалчын партиязындан, венгриянын ажалчын чоннар партиязындан, Япониянын компартиясындан, Моолдун улустуң революстуг партиязындан, Германиянын чагыс-ай социалисттик партиязындан, Кыдаттын демократтыг партияларындан келген байырлыг телеграммаларын солуннар база ол ышкаш парлап үндүргөн.

Европанын порттарында докерлер боо-чепсекти дүжүреринден ойталап, американын эскерликчлерин олче кирир деп оралдажышкынары кандыг-даа чедикшик чок болуп турар.

— Бай министрлерни чик өртек-биле садып ап турар-дыр бис, а аялы докерлерни чеже-даа акша-биле садып ап хоржок-тур. Чуруу С. ЧИСТЯКОВТУУ. СЭТА-нын прессклещизи.

Чехословакия-биле АКШ-тын аразында ноталарны солушканы

ПРАГА. Июнь 8-те чехословак моон-биле харугда дыннадып тур агаар девискээринче ханылап кир-бис деп ук хары нотада оон ынай чугаалап турар:

1) Реактивтиг ийи самолётту Германияда эжелеп-чагырган америк зонаже АКШ-тын күсели-биле чорудуп бээр дээр чогоур чехословак албан-челери тускай кемчелерин алыр.

2) АКШ-тын агаар флотунче болгаш Германияда эжелеп-чагырган америк зонаже дедир ээр деп күзөл чогунуң дугайын Чехословакиянын даштыкы херектер министрствозунга 1951 чылдын июнь 15-те чоруткан бодунуң чагаазында меделгезин болгаш бодун шугут-ла Норвегияже эп чорударын дилгез норвег хамааты, Норвегияны агаар флотунун офицери поручик Бьерн Йоганести оон бодунуң дилгез барымдаалап төрөн чуртунче эп чорудар, иччаарга ол дугайын Прагада норвег миссияга база меделгезин.

3) Америк агаар флотунуң поручиги Л. Роландын чехословак органныр Чехословак республиканын болгаш Германияда эжелеп-чагырган америк зонанын кызыгаарында эжелеп-чагырган америк органнырга дамчыдып бээр.

Самолёттарны тускай черге ажаарганы дээр, база ол-ла америк самолёттарны чедирип бергени дээр, а ол ышкаш өске-даа чарыгдалдар дээр төлөвирин чогоур чехословак органныр Прагада АКШ-тын элчин чериден негээр.

Оон-биле холбаштыр, Чехословакияда АКШ-тын элчин Чехословакиянын даштыкы херектер министрине июнь 24-те бодунуң база бир нотаын чоруткан. Ук нотага хары нотаны премьер-министриниң оралакчызы болгаш даштыкы херектер министри В. Широкий Прагада АКШ-тын элчининге чорудуп берген.

Чехословак чазактын кемчелерин тодаргайлаар болгаш чехословак чазактын чорудуп турар кемчелерин хүлээп алыр бе азы албас бе дээр эргени бодунга баш билеп алырын оралдажып турар АКШ-тын чазанын оралдажышкынарын Чехословак республиканың чазаса канчал-даа хүлээп албас деп ук хары нотада чугаалап турар.

Истелге-ханалдын көргүскен түндөлдөргө үндөзүлгөш, чехословак чазак дараазында мындаг шинтирини хүлээп алган дээрзин

Июнь 23-те субботада фильмин 5 муң кижир көргөн, а воскресенде 9 муң кижир. Совет фильмин көөрүн күзөөн хөй-хөй кижилер болза, кино-

айылын болгаш нефть тывыкы база оон үндүр сөөртүрүн соксаларынын айылын чайладырынча ук солун чазакты кыйгырып турар.

«Берлинниң дүшкени» деп совет фильмин Парижде чедикшикни

ПАРИЖ. Парижтин «Яльгамбра» деп кино театрында «Берлинниң дүшкени» (бирги сериязы) деп совет фильмин улуг чедикшикниң үнүп турар.

Театрда хостуг оруннар четлээнден көрүп шыдавааннар.

Июнь 23-те субботада фильмин 5 муң кижир көргөн, а воскресенде 9 муң кижир. Совет фильмин көөрүн күзөөн хөй-хөй кижилер болза, кино-

«Мөгүдэшкинден» чайлаар төлээде ол документтерин парлавас деп премьер-министр Моссадик ындыг айтышкын берген суг-суг деп «Техрине мосаввар» дындадып турар. Ол документтерде иран парлагга парлап үндүрери-биле Англи-Иранын нефть компаниязынын информация килдизиниң белетккен чүүлдериниң данзылары, чамдык дипломаттар-биле чугаалажышкын организастан дээр, «хуу хүлээп алышкынар» кылырынга үнгөн чарыгдалдарын саны, ол хаалгы чөвүлд хуралдарга олурушкан аалчыларнын ат-данзылары, ол ышкаш ол-ла чөвүлд хуралдарга болган беседаларын бижимедери, солуннар элериң болгаш солуннар редакторларын сандып алырынга чарыгдаларын чарыгдалдарын саны, баш-бурунгар бижип белеткен каан чугаалар болгаш Ираннын нефть үлетпүрүн национализастан политиккага удур чамдык сенаторларнын болгаш мегжистин чамдык депутаттарынын чугаалап турган чугаалары, Тегеранын радиозунга дамчыдары-биле кылган пропагандисч материалдар, Иранга болгулаан дыка хөй ханыг болушкунарын болгаш хоралыг хыдыкчы чүүлдерин белеткээринге Англи-Иранын нефть компаниязынын киржилгезиниң дугайында меделер болгаш оон-даа өске чүүлдер бар.

«Техрине мосаввар» деп неделя бурзуңде үнер журнал моон мурунда Англи-Ираныны болуп турган нефть компаниязынын чажыт агенттериниң болгаш шпионнарын, а база ол ышкаш Англи-Иранын нефть компаниязынын эргажактарында дүшүр ажалдап турган өске-даа кижилериниң данзылары бар. Ол данзыларда дыка хөй дипломаттарнын, мурунда министр чораннарын, меделис депутаттарынын, сенаторларнын, солуннар элериңниң болгаш өске-даа хөй кижилериниң аттары бар.

«Техрине мосаввар» деп неделя бурзуңде үнер журнал иран солуннарнын элериңге Англи-Иранын нефть компаниязынын чүгө «сан-хө» талазы-биле дузаламчызынга хамааржыр элээн каш фото-чуруктары болгаш документтерин база парлап үндүргөн. (СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улустуң армиязынын Кол командьыларынын дыңнады

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказынын Улустуң армиязынын Кол командьыларынын июль 2-де меделеп турары болза, бугу фронтуга Кореяның Улустуң армиязынын кезектери кыдат эки-турачыларны отрядтарынын сыйры деткимчези-биле ол черге ужуру-дузалыг тулчуушкуннары чорудуп, америк-англи интервентилерин бол-

гаш лисынманчы армиянын дириг күжүңе болгаш техниказынга улуг когаралдарны чедирген.

Июль 2-де Улустуң армиязынын дайзынын самолёттарын келеп турар ачы-адыгжылар дайзынын 7 самолёттарын андара алып баддырган.

(СЭТА).

Таиландыда болушкуннар

ДЕЛИ. Таиландын найсылалы Бангкоктан Рейтер агентилелинин меделеп турары болза, июнь 29-та, Таиландын эрге-чагыргаларында чаа-ла хүлээп берген америк корабдын бортуңче чөдүрүп үнүп бар чоран Таиландын премьер-министри Бипул Сонграммын чепсектиг бөлүк суг шериглери сорлап алгаш барганнар.

«Сонграммын талаалкчыларынын контролдап турары радиостанциянын талазындан чулга дайын байдалын тургузар дугайын таа хаандан чарлаан деп дамчыткан. Таиландын хааны амгы уеле Швейцарияда туруп турар.

Июнь 29-тун кезежинде суг шериглери-биле Сонграммын деткип турар армиянын аразында аткылажышкын эгелгезин. Аңаа артиллерияларын адышкыны безин дын налып турган.

Таиландын шериг-агаар күжүнүн командьыла чери июнь 29-та дүнекиниң 24 шакта суг шериглеринге ультиматумну болгаш премьер-министри хостаарын негеп турар негелдени кылып, бир эвес аңаа удурланып, премьер-министри хоставас болза, суг шеригиниң тургачи бомбалаар деп кыйжыткан. Ультиматумда айткан үе төнгөндө, уچار-чул бомбалаашкыны эгелгезин.

Июнь 30-де Сингапурдан Рейтер агентиле чериниң меделээни болза, Таиландын шериг далай флотунун радиостанциязы премьер-министр Фра Саракс Парфафа удур-турган чазактын «хостааг» армия-

ДЕЛИ. Бангкоктан радио-биле меделээни-биле алырга, июль 2-де тура-халышкын кылгаш суг шериглери дүжүп берген болгаш гвардейжи кезектер Доков районда суг-шеригиниң штабын ээлеп алкын сөөлдө удатпаанда премьер-министр Бипул Сонграмм хосталган.

Чазак чери радио дамчытыр тура-халышкын үндүрүп турар суг шериглерин дүжүп бээринче кыйгырып турар кыйгырыгы дамчыткай.

Бангкоктан дамчыткан сөөлү меделэни бугура алырга болза, июль 2-де чазак чериниң удуртукчлары-биле тура-халышкын үндүргөнериниң удуртукчуларынын ужуражышкыны болур. Аңаа шериг чорудуушкуннарын дугайында чөпшээржилгени чугаалажып көөр.

(СЭТА).

Японияда америк солдаттарнын ортузунда дайынга удур сеткил-сагызы

ШАНХАЙ. Токиодан дамчыдып турары болза, Токионун чоогунда Японияда чедип келген америк солдаттарны Кореяда дайынче чоруда-ры-биле чып турар америк шериг лагеринде дайынга удур сеткил-сагыш улуу-биле калбарып турар. Хөй-хөй америк солдаттар Кореяда дайынны кандыг-даа утка чок деп санап, дүрген-не чараны күзөл турар.

застааннар. Ында кирип турарларны саны хун-бүрү өзүп турар. Ол бөлүмүнүн кезигүүнери АКШ-та төлдеринче болгаш өнүктүрүнче чагааларны бижип, бир чамдыктары америк солуннарже, сенаторларже болгаш президенти Трумэнче бижиктерин чорудуп, дайынны дүрген-не доозар дугайында чугаалажышкыны кылырын болгаш Кореядан америк шериглерин үндүрери негеп турарлар.

Бөлүк америк солдаттар «чанганы-ла дээр» деп клубту органи-

(СЭТА).

АКШ-тын компартиязынын баштыччыларын негелдезин дээди суд хүлээп албаан

ВАШИНГОН. АКШ-тын коммунист партиязынын 11 удуртукчуларынын шиткелин акша-биле солуп, оларны хосталгага артыраарын дугайын негезин негелдени хүлээп албаанын дугайында доктаалды июнь 22-де дээди судтун кезигүүнү Джексон үндүргөн.

Ынчаарга, «судту хүндүлөвези» дээр кара-бажына шинтирген компартиянын удуртукчуларынын алды болчукчуларынын шиткелин күкөдирин Джексон сонгаарлаар деп шиттирлгезин.

(СЭТА).

Харысалгалыг редакторнуч хүлээлгезин күкөдир турар Б. Д. ХОВЕНМЕЙ.

ССРЭ-ниң ажил-агынын катап тургузарынын болгаш хөгжүдериниң 5 дугаар күрүнө чээшкениниң бижидикчилеринге дыңнадыг

БО ЧЭЭШКИНИН БИР ДУГААР ТИРАЖЫ 1951 ЧЫЛДЫН ИЮЛЬ 29-ТА КРАСНОЯРСК ХООРАЙГА БОЛУР

ССРЭ-ниң ажил-агынын катап тургузарынын болгаш хөгжүдериниң беш дугаар чээшкениниң бир дугаар баштайгы оон тиражтарынга моон адаанда ойнаашкынарнын саны ойнаар.

Чүс рубльдин облигациязынга ойнаашкынын кемчээли	Бир разрядка		Чээшкениниң 275 разрядтарынга	
	ойнаашкынын саны	ойнаашкынын түңү	ойнаашкынын саны	ойнаашкынын түңү
15000 рубльдин	1	25000	275	6875000
5000 рубльдин	5	5000	1375	13750000
1000 рубльдин	10	50000	2750	137500000
500 рубльдин	10	10000	27500	1375000000
200 рубльдин	1000	500000	275000	13750000000
	7984	159800	2195000	439130000
Түңү	9100	2321500	2502500	638495000

Ол чээшкениниң облигациязын айткан хуусаазында албаан бижидикчилер ойнаашкынын тиражыга киришпес, а 1952 чылдын апрель 1-нин сөөлүндө облигация алыр эрге чок апар.

АЖЫЛЧЫННАР БОЛГАШ АЛБАН ХААКЧЫТТАР, ТАРААЧЫННАР БОЛГАШ КОЛХОЗЧУЛАР!

Ол чээшкениниң облигациязын алырда төлөп каан түнүнд дугайында шыңзылганы бижиткен организациязындан алгаш, азы чээшкени талазы-биле көдөз советтин төлөзүндө алган № 52 форманы санажылга квантациязын ажаалга кассаынга эккээр.

АЖЫЛЧЫННАР БОЛГАШ АЛБАН ХААКЧЫТТАР, ТАРААЧЫННАР БОЛГАШ КОЛХОЗЧУЛАР ОЙНААШКЫНЫН ТИРАЖТАРЫНГА КИРЖИЦЕР!

Тыва областын ажалга кассаларынын болгаш күрчээшкени эргелели.

*****

Германиянын коммунист партиязынын баштаар чериниң меделгели

БЕРЛИН. АДН агентилелинин Бонндан дамчыдып турары болза, Германиянын коммунист партиязынын баштаар чериниң секретариаты Барыын Германияда хостуг немец аныкытар Эвилелинин ажал-чорудулгазын Аденгауэрин чазанын хоругдаанынга удур меделгели парлаан. Ук меделгеледе чугаалап турары болза:

Лер күүседир деп бодап турар уеле, хүлээп алдынган. Тайбын дээр, улустарнын аразынга бот-боттарын билчир чорук дээр демисежиң турар болгаш Барыын Германиянын аныкытарын ам үеде аныкытарын болгаш студенттериниң Бүгү-делегей фестивалинге киржиринче кыйгырып турган хостуг немец аныкытар Эвилели болза империалисттерин ол планнарын Аденгауэрин боттандыраарынга улуг моондак болуп турар.

Ук меделгелин төнчүзүңде чугаалап турары болза: «Аденгауэрин болгаш оон чалчаларынын дайын планнарын боттандыраарынга удур немец национал аныкы кижир бүрүзү хайыра чок демисежиң ужурул!»

«Дайын канцеляри Аденгауэр 1951 чылдын июнь 26-да хостуг немец аныкытар Эвилелинин ажал-чорудулгазын хосаан. Ол антиконституттуг хоруюшкун болза, кажан Европага дайынга хергелээри-биле немец үгер-боо элдиниң баштайгы салышкыны кылдыр 250 муң аныкы немецтерин хавырап деп, америк империалисттерин күзелин Аденгауэр биле

болза, империалисттериниң димезиниң черинге шыңгы болгаш төлөптүг хары бээр дээр, иран чазак калбак хөй-нитиге дайын ужурулуг. «Ол бугу кыжаныгларын узуткаарынын болгаш англи империалисттериниң кызышкын кылырын болдурбазынын эн эки аргазы болза империалисттерини боттаны берген фактынын мурунга тургузуптар ындыг дүрген болгаш шинтирлиг хөдөлгөшкени чорудары болур.

Чуртун иштинге нефть продуктуларын хуваарын болгаш садарын организастан талазы-биле чазактын чоруткан кемчелери, а база ол ышкаш Иранын национал нефть компаниязынын түр баштаар чериниң элээн орулга түнерин алганы чуртта туруп турар сан-хөө талазы-биле берге байдалды узуткаар орукту айткан» деп ук солун бижип турар.

Ол солунун оон ынай демдегелеп турары болза, чүгө чангыс Тегеранда безин ол орулгалар хүнде 1 миллиондан эвээш эвес риал болуп турар, ыңчаарга бугу Иранга чорутунган чүгө ол улуг эвес ажил безин чуртка барык иран чазактын Англи-Иранын нефть компаниязында концессиянуг дугуржугаа өзү-гаар нефтиден ап турган бугу орулгазы хире орулганы хандыар.

Иран улустуң өзүлүг өнүктүрер болуп турар антиимпериалисттик чурттардан дуза алыр арганы ажалдап тургаш, англи специалисттерин ажалдан массалы-биле үнериниң